

La figura d'Antoni M. Alcover, *Revenjoli*, a través de les pàgines de *La Aurora* (1912)

Maria Magdalena Rosselló Andreu

Introducció

El present estudi pretén analitzar el setmanari manacorí *La Aurora* durant el període del 1912, des del punt de vista de les seves característiques tècniques, històriques i ideològiques, però sobretot analitzar les col·laboracions d'Antoni M. Alcover en aquesta publicació. Així, per mitjà dels articles que el mossèn escrivia per a aquest setmanari sota el pseudònim de Revenjoli, intentarem extreure unes conclusions generals sobre les seves creences religioses i la seva ideologia política. Veurem amb qui (o amb quines publicacions) polemitzava l'autor, contra qui dirigia els seus escrits i quins temes el preocupaven en aquells moments.

El fet d'analitzar l'any 1912, i no un altre, no és casual. A la Institució Pública Antoni M. Alcover hi ha dipositats 4 volums de *La Aurora* corresponents als anys 1912, 1913, 1914 i 1915 enquadrats pel mateix Alcover. Són els anys en què el mossèn va agafar més importància dins la publicació (a partir de l'any 1910 en va ser el director); tanta que les seves paraules varen arribar a ocupar més de la meitat de les pàgines del setmanari. És, per tant, per aquests dos motius, així com per motius de temps i d'espai, que hem optat per estudiar només aquest any. A més, si començam ara per aprofundir en el primer dels quatre volums que hi ha a la Institució, deixarem les portes obertes per a futurs estudis que ens permetran arribar fins al darrer de l'any 1915.

Els números que formen *La Aurora* de l'any 1912 van des del 278 fins al 329. Són un total de 52 setmanaris, dels quals, en el volum que hi ha a la Institució, manquen els següents: 289 (23/03/1912), 296 (11/05/1912) i 297 (23/05/1912). Aquests tres números s'han consultat, en microfilm, a la Biblioteca March. Pel que fa a la numeració, no hi hem trobat errors.

Abans d'endinsar-nos, però, en l'estudi del setmanari, és necessari fer esment, de manera breu, a la trajectòria del nostre protagonista. Amb només 15 anys, Antoni M. Alcover (1862-1932) es va traslladar a Palma per tal de seguir els seus estudis de seminarista. En aquests moments es comença a posar de relleu la seva ideologia, ja que manifesta clarament la seva adhesió a les idees integristes i conservadores d'*El Siglo Futuro*,¹ tot protagonitzant diverses disputes que li varen fer guanyar la fama de polemista intransigent.

L'any 1884 es va fundar a Ciutat el setmanari *El Tambor*,² on Alcover va publicar alguns escrits en què atacava el liberalisme i els anticlericals, iniciant així la seva tasca periodística. Seguint amb aquesta línia, l'any 1886 començà a col·laborar amb el diari de Ciutat *El Àncora*,³ publicació també de tendència catòlica i conservadora de la qual va ser director entre el 1896 i el 1890. Finalment, per acabar amb aquest període, hem de fer esment a la seva col·laboració en el setmanari *El Centinela*.⁴ A partir d'aquest moment (ens trobam a l'any 1888) comença la seva tasca com a professor del seminari; obté la llicenciatura en teologia i és nomenat catedràtic d'història eclesiàstica (1890); és nomenat vicari de Manacor pel bisbe Cervera (1890) i vicari general pel bisbe Campins (1898); a més, l'any 1901 comença a implicar-se de valent en l'immens treball del *Diccionari (Lletra de Convit, Congrés Internacional de la Llengua Catalana, viatges d'estudi i de recerca dialectològica...)*. Totes aquestes ocupacions varen obligar-lo a deixar de banda, durant uns anys, les seves col·laboracions en la premsa mallorquina, que havien ocupat els anys centrals de la seva joventut. No obstant això, entre el 1907 i el 1910 col·laborà de manera força constant amb *La Gazeta de Mallorca*.⁵ No serà fins al 1909 quan realment tornarà a reprendre la seva tasca de polemista, quan col·labora al setmanari manacorí *La Aurora*.

- 1 Diari catòlic fundat a Madrid per Cándido Nocedal l'any 1875. Va publicar-se durant 61 anys, fins a l'esclat de la Guerra Civil.
- 2 Duia com a subtítol *Setmanari d'es nostros*. A partir del 14 de novembre del 1885 el subtítol va ser el següent: *Semanario Católico Tradicionalista de las Baleares*. Estava escrit en castellà. Va deixar de publicar-se l'any 1887.
- 3 Diari fundat a Palma l'any 1880 per Miquel Maura. S'editava a la impremta Guasp. Fins al 1885 va dur per subtítol *Diario Católico Popular de las Baleares*. A partir d'aquest any el subtítol va ser el següent: *Diario católico-popular con censura eclesiástica*. I l'any 1897 tornà a canviar: *esto vir fortis et labora sicut bonus miles christi jesu*.
- 4 Setmanari fundat a Palma l'any 1887 amb el subtítol de *Semanario Tradicionalista*.
- 5 Setmanari fundat a Palma l'any 1903 amb el subtítol següent: *crònica setmanal casolana: arts, lletres, costums, tráfée e industria, notícies, anuncis y reclams de ciutat y la pagesia*. La llengua usada era el català.

El setmanari *La Aurora*

Fitxa descriptiva

La capçalera porta el títol de *La Aurora* i el subtítol següent: *Surt cada dissapte per donar ventim i altres herbes an es qui s'ho guany*. Es publica a Manacor en llengua catalana. S'ha d'especificar, però, que no és encara un llenguatge normatiu. Quan es va començar a publicar el setmanari portava com a subtítol *Semanario bilingüe. Se publica todos los sábados*. Així, els primers números tenien un 70 % en castellà i un 30 % en català, percentatge que va anar canviant amb el temps fins a arribar al 90 % en castellà l'any 1908.⁶ L'ús de les dues llengües va durar fins al número 224, de dia 31 de desembre de l'any 1910. A partir d'aquest número tots els exemplars del setmanari es varen publicar en català prenormatiu. Ara bé, el títol del setmanari sempre es va mantenir en castellà.

El primer número va sortir el dia 8 de setembre de l'any 1906 i es va publicar cada setmana, amb una breu i única interrupció entre el gener i el febrer de 1910. El darrer número, el 536, va ser el de dia 30 de desembre de l'any 1916, quan el setmanari va anunciar que en suspenia la publicació.

Pel que fa a la seu social del setmanari durant l'any 1912, l'administració i la redacció són al carrer General Barceló 1r, 2n, de Palma de Mallorca, i s'imprimeix a Palma. L'impressor és Tipografia Litografia de Amengual y Muntaner. Aquests impressors es fan càrrec de la publicació a partir del número 224, de dia 31 de desembre de l'any 1910, que coincideix amb el primer número editat íntegrament en català. Els números de l'any 1912 tenen 4 pàgines de 43,5x30 cm estructurades en quatre columnes de 33x7 cm.

Capçalera de *La Aurora* del 1912

- 6 Sansó, Sebastià i Tugores, Antoni. *Manacor: cent vint anys de premsa escrita*. Inèdit. Octubre 2009.

Excepcionalment, els números 297, 300, 302, 303, 304 i 305 tenen 6 pàgines. El motiu és que des del 27 d'abril fins al 27 de juliol no s'hi va publicar cap escrit d'en Revenjoli, sinó que s'hi va publicar el "Dietari d'una eixida a França i altres nacions", viatge que va fer Alcover durant aquests mesos. D'aquesta manera va quedar resolt el problema d'omplir les columnes del setmanari els mesos en què el canonge era fora i no podia complir amb la seva tasca de donar *ventim* a la premsa anticlerical. Aquest dietari era força extens i per poder-lo publicar en la seva totalitat durant els dos mesos d'absència d'Alcover es varen haver d'augmentar les pàgines del setmanari. Una vegada es varen acabar les entregues del dietari, es va tornar a les 4 pàgines.

Pel que fa a la publicitat, durant tot el 1912 els únics anuncis que apareixen a *La Aurora* són els que fan saber que han aparegut nous toms de l'*Aplec de Rondalles Mallorquines d'en Jordi d'es Recó*. Però els primers anys de la publicació no estaven mancats de publicitat, sinó que els anuncis varen arribar a ocupar gairebé un 50 % de la publicació. Aquesta tendència publicitària va anar a la baixa a partir del 1908, fins que va arribar a ser totalment nul·la, com és el cas de l'any 1912. Queda clar, per tant, que el setmanari vivia exclusivament del ingressos que rebia dels subscriptors i no tenia altres interessos econòmics.

Les seccions que formen el setmanari es van repetint durant tot l'any. N'hi ha tres que apareixen pràcticament a tots els números:

- "Parla en Revenjoli. Escoltau i oireu."
- "De totes herbes."
- "Secció local."

La secció d'en Revenjoli, que apareix a la primera plana del setmanari, només s'interromp durant els mesos en què es publica el "Dietari d'una eixida a França i altres nacions". Aquesta secció va aparèixer per primera vegada el 12 de març de l'any 1910.

Dins la secció "De totes herbes" es publiquen, per capítols, les rondalles d'en Jordi des Recó, així com articles de diferent temàtica, normalment sense signar.

La "Secció local" ofereix informació als lectors sobre tots els aspectes d'interès del poble de Manacor i comarques. Cal fer esment que en el número 291, de dia 4 d'abril, no apareix cap de les tres seccions citades, ja que, coincidint amb les festes de Pasqua, el setmanari surt per consagrar el Sant Crist de Manacor.

A més, però, d'aquestes tres seccions citades, n'apareixen d'altres que es van alternant al llarg dels diferents números de l'any: "I ara escoltau en Vera-Veu", "En Pèl Arreveixinat", "En Bri-Fi Pretxa d'En Pica Pica".

Fitxa analítica

Els fundadors del setmanari varen ser mossèn Joan Mascaró Nadal i mossèn Antoni Truyol i Pont.⁷ Una altra font consultada, però, també esmenta com a cofundador Antoni Sureda Ferrer.⁸ El director dels primers anys va ser el mateix mossèn Joan, que va ser substituït el setembre del 1908 per Antoni Sureda. Un altre director va ser Antoni M. Alcover, a partir de l'any 1910.

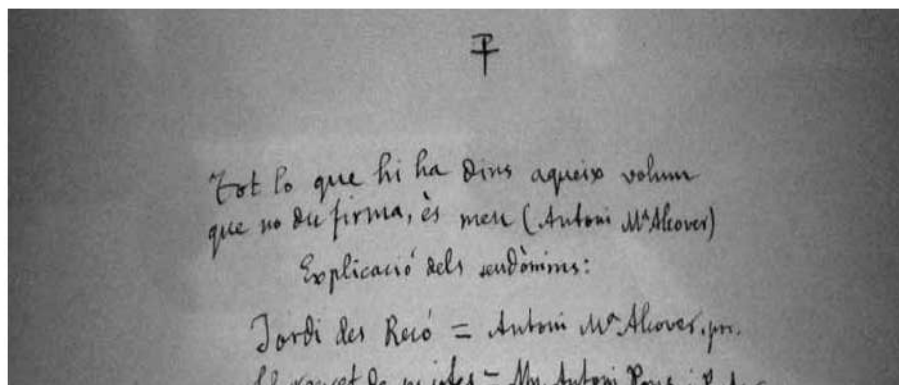
El setmanari tenia punts de subscripció a Manacor i a Palma. Els preus de subscripció eren per trimestres i depenien de si el domicili era dins o fora d'Espanya. Pel que fa al tiratge, del primer número de l'any 1912 en varen sortir 2.500 exemplars. Als inicis del setmanari la tirada era molt més reduïda (no arribava als 1000 exemplars), però amb els anys, i gràcies sobretot a la incorporació d'Alcover com a col·laborador l'any 1910, va agafar protagonisme dins la societat mallorquina i augmentà notablement el nombre de lectors i subscriptors per convertir-se en una de les publicacions més populars del moment. El setmanari tenia tot un seguit de col·laboradors, alguns habituals que publicaven cada setmana i d'altres més esporàdics que només apareixien quan havien de tractar algun tema específic o quan havien de contestar o rebatre articles apareguts en altres publicacions. El col·laborador més habitual durant l'any 1912 era Antoni M. Alcover, que usava diferents pseudònims per signar els escrits.

El més conegut de tots, i el que va donar a *La Aurora* una gran embranzida, és En Revenjoli,⁹ que va aparèixer per primera vegada el 12 de març de l'any 1910 i que va ser la secció més important del setmanari. Cal anar amb molt de compte a l'hora d'identificar alguns pseudònims d'Alcover, ja que n'apareixen molts i no sempre trobam l'equivalència entre aquests i el nom real del personatge. Ara bé, segons les fonts consultades, i també per l'estil de la redacció i per la temàtica dels articles, gairebé podem afirmar de manera segura que els següents pseudònims pertanyien al canonge manacorí: Jordi d'es Recó (apareix per primera vegada l'any 1911), Vera-Veu (apareix per primera vegada l'any 1912) i Pèl Arreveixinat (apareix per primera vegada l'any 1912). Segurament hi ha més pseudònims que es corresponen amb la identitat d'Alcover dels quals no tenim constància, ja que no n'hem pogut comprovar l'equivalència. Els únics escrits que Alcover va signar

7 Miralles Monserrat, Joan. "Aproximació al mossèn Antoni M. Alcover polemista". pàg. 64. A *Actes del Congrés Internacional Antoni M. Alcover*. Universitat de les Illes Balears. Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 2003.

8 Sansó i Tugores. Obra citada.

9 Segons el *Diccionari català-valencià-balear*, *Revenjoli* prové de la deformació de l'*evangeli* usada en l'exclamació vulgar "Com és vetla revenjoli!" (*com és vera l'evangeli!*), usada a Manacor, Santanyí i en altres pobles de Mallorca. La deformació de l'*evangeli* en *revenjoli* és deguda a l'analogia de *revenjar*.

amb el seu nom real varen ser les entregues del “Dietari d’una eixida a França i altres nacions”, i una carta (número 312) adreçada al director del setmanari *La Escoba*, de Lluçmajor, on li demana que es desdigni de tota una sèrie de greus acusacions que el mossèn considera que van adreçades contra la seva persona. És curiós que aquesta carta sigui l’únic escrit que està en castellà durant tot el 1912. A més dels articles signats amb pseudònims, sembla ser que la gran majoria de les col·laboracions que no porten signatura també són seves, ja que durant aquests anys Alcover va prendre un gran protagonisme dins la publicació. De fet, en un volum de *La Aurora* corresponent a l’any 1916, que es troba actualment a l’Arxiu del Regne de Mallorca, es pot veure un escrit de mossèn Alcover on explica les equivalències dels pseudònims i, a més, especifica que tots els articles que no porten signatura són de la seva autoria. L’escrit es refereix als exemplars de l’any 1916, però és molt possible que es pugui aplicar també als altres anys durant els quals va col·laborar amb el setmanari.

Altres pseudònims que apareixien durant el 1912, dels quals hem pogut comprovar les equivalències, són els següents:

- Mossèn Bartomeu Juan i Coll, *Bri-Fi*.
- Joan Rotger, *Pica-Pica*.¹⁰

Ara bé, en les pàgines de *La Aurora* apareixen molts d’altres pseudònims dels quals no s’esmenta el seu autor real. Durant l’any 1912 tenim els següents: *Petitoy* (número 280), *En Juan d’Allà Baix* (número 283), *Sen Perins* (número 285), *Un Barrobiner* (número 290), *Un mosso sabater* (número 307), *Un cero a l’esquerra* (número 309), *Un altre* (número 310) i *Biel Fabiol Degá de l’Ignorancia* (número 311).

¹⁰ Perea, Maria Pilar. “Cap a una bibliografia d’Antoni M. Alcover”, a *RANDA* núm. 47, pàg.42. Barcelona, 2001.

Tot i que no en tenim les equivalències, tant per la temàtica que tracten com per l’estil del llenguatge utilitzat sembla que no siguin de la mà del canonge. Per acabar amb els col·laboradors cal citar alguns personatges que no signen els seus escrits amb un pseudònim, sinó amb el seu nom real. Un és Andreu Alcover i Sureda, germà gran d’en Revenjoli. Altres que firmen amb el seu nom són Miquel Costa i Llobera, Jacint Verdaguer o Tomàs Fortesa.

Com ja hem esmentat, en la secció local s’informava sobre tots els aspectes d’interès que tinguessin relació tant amb el poble de Manacor com amb altres indrets de l’illa. El setmanari comptava amb corresponents a diversos pobles de Mallorca.¹¹ A més, *La Aurora* també es feia ressò de notícies importants d’àmbit estatal i fins i tot internacional.¹² D’aquesta manera, podem afirmar que *La Aurora* no era un simple setmanari de poble interessat només per allò que el tocava de prop, sinó que va demostrar un constant interès per qüestions culturals, religioses, polítiques, patrimonials o socials d’arreu del món.

També trobam escrits que havien aparegut publicats en altres diaris o setmanaris, tant de Mallorca com d’altres llocs. Els escrits que apareixen de manera més freqüent són els publicats a *El Obrero Balear*, *El Ideal* i *El Rayo*, contra els quals Alcover adreçava les seves crítiques per boca d’en Revenjoli. A més, però, de manera més esporàdica, trobam citades les paraules de publicacions de fora Mallorca i fins i tot de fora de l’Estat espanyol, com és el cas de *Bones Aires* o de França. Altres publicacions de les quals se citen algunes frases o articles són *El Felanigense*, *El Pla de Bages*, *El Noticiero Universal* o *La Correspondencia*.

Pel que fa a la ideologia de *La Aurora*, ja des dels seus inicis (1906) es va caracteritzar per ser una publicació catòlica i conservadora, usada com a eina de propaganda del cristianisme. No era, però, ni de bon tros, tan polèmica i agressiva com va arribar a ser-ho anys més tard quan Alcover hi va començar a col·laborar. Va ser a finals del 1909 quan el setmanari va començar una polèmica per mitjà

¹¹ Sansó i Tugores. Obra citada.

¹² Miralles i Montserrat, Joan. Obra citada. Pàg. 83. El mateix Alcover, en el número 410 de *La Aurora*, de dia 1 d’agost de 1914, ens informa sobre les publicacions periòdiques a les quals estava subscript: “[...] LA AURORA és es periòdic de tot Mallorca, que té més bona informació per ses coses del gran mon, fora d’Espanya. Per enterar-mos-ne tenim *La Civilità Cattolica* de Roma, *La Vigie* de París, *The Catholic Times* de Londres i *Kölnische Volkszeitung* Wochen-Ausgabe (edició setmanal del Periòdic Popular de Colonia) i *Les Cahiers Romans*, Bulletin de l’Agence Internationale Roma, de Roma mateix. Aquestes publicacions son famoses dins tot lo mon per sa magnífica i extensíssima informació que ofereixen per via de corresponents propis que tenen dins totes ses nacions [...] ¿Quin altre periòdic e-hi ha en tot Mallorca que, per ses questions del gran mon, tenga unes fonts d’informació tan fortes com son es periòdics que més amunt anomenam?”

d'articles amb el periòdic *Justicia*,¹³ anticlerical i d'ideologia republicana, fins al punt que els redactors de *La Aurora* es varen veure sense coratge de rebatre les envestides i varen demanar ajuda a Alcover, ja que era ben coneguda per tothom la seva faceta de bon polemista. Aquest hi va accedir, i des d'aleshores, sobretot gràcies als seus articles, *La Aurora* va accentuar al màxim el seu caràcter integrista i conservador, i va passar a ser fortament combativa contra tots aquells anticlericals i republicans que gosaven qüestionar els dogmes de l'Església catòlica.

Per entendre el propòsit del nostre setmanari hem consultat l'editorial del primer número, de dia 8 de setembre del 1906, on els redactors exposen el seu programa i el seu ideari, i hem pogut comprovar que tot i anunciar que no només tractaran assumptes que tinguin relació amb la religió, deixen clara la seva ideologia cristiana, la qual volen transmetre als seus lectors a través d'una moral recta i pura. No pretenen fer política, sinó tractar temes d'interès per a la població, sempre dins les directrius de la moral catòlica. Ara bé, tot i no voler entrar en aquests tipus de qüestions, quan rebaten i ataquen els pensaments anticlericals (sobretot els anys de protagonisme d'Alcover) ataquen també la ideologia republicana i, per tant, de manera indirecta, acaben per entrar en aquest terreny espinós del qual al principi renegaven. I arriba un punt que ja no fan referència a la política de manera indirecta, sinó que s'hi fiquen directament, sobretot per atacar els principals líders de l'esquerra espanyola com són Pau Iglesias o Lerroux, entre d'altres.

És evident, després d'haver vist l'ideari del setmanari, que polemitzava amb totes les publicacions mallorquines de l'època que atacaven, directament o indirectament, la moral catòlica i conservadora. Eren publicacions que combregaven amb les ideologies d'esquerres i que professaven la República. Alguns dels títols d'aquestes publicacions són¹⁴: *Justicia*, *El Obrero Balear*, *El Ideal*, *Puput*, *El Rayo* o *La Escoba*, entre d'altres.

Quant als temes que tracta el setmanari, ja ha quedat clar que la majoria dels articles van enfocats a rebatre i a desmuntar les idees progressistes i anticlericals de les publicacions periòdiques de Mallorca, així com a atacar, de manera més o menys agressiva, personatges concrets que qüestionen els dogmes de l'Església.

Però les pàgines de *La Aurora* també tenen un lloc per a altres temes de naturalesa ben diversa i que sovint no tenen res a veure amb les idees radicals que transmeten els articles d'en Revenjoli o d'en Vera-Veu. Alguns d'aquests temes són el patrimoni, la meteorologia de Manacor o fets importants d'arreu del món.

13 "Setmanari republicà radical en castellà publicat a Manacor entre 1909 i 1911. En fou director Manuel Jiménez Moya." Miralles. Obra citada. Pàg. 80.

14 Només citam els títols dels periòdics, ja que en l'apartat dedicat a mossèn Alcover i els seus articles publicats a *La Aurora* de l'any 1912 aprofundirem en aquest aspecte.

En definitiva, per mitjà d'aquesta anàlisi hem intentat plasmar de la manera més clara possible el que va ser i el que va significar el setmanari manacorí *La Aurora*. Hem pogut comprovar que tot i les seves idees conservadores i afins al catolicisme més pur, que el varen dur a atacar de manera de vegades exagerada tots aquells que blasfemaven contra l'Església, també va demostrar una gran sensibilitat per la llengua, la cultura i el patrimoni de Mallorca, i per tot allò relacionat amb els avenços tècnics del moment. A més, no va ser una publicació de caire exclusivament localista, ja que es va fer ressò de tot allò important que succeïa a Espanya, a Europa i fins i tot a Amèrica, de manera que els seus lectors podien tenir una visió general de la situació política i social del moment. Un lector de *La Aurora* es podia considerar un lector ben informat.

La intervenció d'Antoni M. Alcover en el setmanari *La Aurora*

Ja hem explicat els antecedents d'Alcover com a polemista i la seva col·laboració en les publicacions religioses de l'època, i hem fet esment també als motius pels quals va haver d'interrompre aquesta tasca. Ara és el moment d'endinsar-nos en l'època del seu retorn a les activitats periodístiques i combatives, que es varen veure de nou realitzades en les pàgines del setmanari manacorí *La Aurora*. Això va ser l'any 1910, però el canonge va col·laborar amb el setmanari des de l'any 1907. Va ser una col·laboració esporàdica; de fet, d'aquests anys només s'han trobat tres articles,¹⁵ però ja es varen establir uns vincles amb la publicació que es varen mantenir fins a la seva suspensió. Fins al 1909 el setmanari va passar relativament desapercbut, però a finals d'aquest any les coses varen començar a canviar, ja que varen començar les polèmiques amb una publicació d'esquerres, *Justicia*, i és en aquest moment quan comença la seva vertadera col·laboració a *La Aurora*, gràcies a la qual el setmanari va reviscolar i va esdevenir més popular que mai.

Els primers articles d'Alcover varen ser els que signava amb el pseudònim de Revenjoli, però ben aviat les seves col·laboracions varen augmentar i varen convertir-se en les més abundants del setmanari. Durant el 1912 va escriure articles, a més de com a Revenjoli, com a Vera-Veu, com a Pèl Arreveixinat i com a Jordi d'es Recó. Segurament, com ja hem fet constar, molts dels articles que anaven sense signar també eren de la seva autoria.

Com que el principal objectiu de les col·laboracions d'Alcover era fer front a la premsa anticlerical i republicana, no és d'estranyar que la gran majoria dels seus articles anassin dedicats de manera directa a atacar publicacions concretes.

15 Perea. Obra citada. Pàg. 40.

De vegades també s'atacaven persones amb nom i cognom (per exemple Gabriel Alomar, “Mestre Biel de la Mel”, en paraules d'Alcover, pel qual sentia una veritadera fòbia). En principi *La Aurora* només s'havia de defensar dels atacs que rebia de manera directa, però els articles d'en Revenjoli varen tenir tant d'èxit que aviat es varen començar a criticar i a rebatre articles de totes les publicacions d'esquerres i republicanes que pregonaven idees contràries al cristianisme i als ideals conservadors.

Les principals publicacions¹⁶ esquerranes de l'època contra les quals van adreçades les paraules d'en Revenjoli i en Vera-Veu durant l'any 1912 són les següents:

- *El Ideal*. Setmanari d'idees republicanes que es va començar a editar a Palma l'any 1910 i que va desaparèixer el 1913. Alcover l'anomenava “es paperot republicanot de ciutat”.
- *El Obrero Balear*. “S'Obreretxo”, segons paraules d'Alcover. Setmanari mallorquí d'orientació socialista publicat a Palma entre el 1900 i el 1936. Va ser l'única publicació d'esquerres atacada per *La Aurora*, juntament amb la *Última Hora*, que va sobreviure al setmanari catòlic.
- *Puput*. Alcover l'anomenava “S'animalot Pudent”. Era un setmanari satíric i humorístic d'idees anticlericals. Es va editar a Palma entre el 1907 i el 1914.
- *El Rayo*. Setmanari anarcosindicalista publicat a Palma entre 1912 i 1914.
- *La Escoba*. Era un setmanari de caire satíric i humorístic, d'ideologia anticlerical i molt crític amb els carlins. Es va publicar a Lluçmajor durant l'any 1912; Alcover, per referir-s'hi, l'anomenava “sa granera soyada”.

Quant als temes sobre els quals escriu, són variadíssims, tot i que, com és evident, el tema religiós hi té un protagonisme especial. En el proper apartat aprofundirem més en els temes tractats per en Revenjoli,¹⁷ però abans n'esmentarem alguns als quals dona una importància especial: la història, la Inquisició, la política, la societat del moment, els avenços i descobriments tècnics i científics, els usos de la llengua...

16 Per a la redacció d'aquest paràgraf hem consultat la informació que Miralles (obra citada, pàg. 80-81) ens proporciona sobre les publicacions que apareixen a *La Aurora*, així com la informació trobada en la Gran Enciclopèdia de Mallorca i en la Gran Enciclopèdia Catalana.

17 Per motius de temps i d'espai analitzarem només els articles d'en Revenjoli, deixant de banda els d'en Vera-Veu i en Pèl Arreixinat, que són un nombre més reduït. Ara bé, cal dir que els temes tractats per aquests dos darrers coincideixen majoritàriament amb els que tracta en Revenjoli, sobretot durant els mesos en què es publica el dietari, com ara els articles d'en Vera-Veu que s'encarreguen de donar *ventim* a la premsa anticlerical, als socialistes i als republicans. Deixarem per a un proper estudi l'anàlisi de manera més profunda de tots aquests articles.

En Revenjoli

Com ja hem esmentat més amunt, la col·laboració d'en Revenjoli a *La Aurora* va començar dia 12 de març del 1910 (n. 182). Aquí, però, encara no apareixia el típic mot de batalla que més endavant seria el principal tret característic de les seves columnes. Es tracta d'un article com qualsevol altre, amb un títol (“P'En Jimenez Moya”) i signat amb el pseudònim. No serà fins al n. 186, de dia 9 d'abril del mateix any, que apareix la primera paraula amb un significat de combat o renyada forta: “BROU”. I fins al n. 198, del 2 de juliol, no apareixerà la frase que encapçalarà tots els articles d'en Revenjoli: “Parla en Revenjoli. Escoltau i oireu”. A partir d'aquest moment, i fins a mitjan 1913, els articles s'aniran succeint de manera gairebé ininterrompuda. La darrera intervenció d'en Revenjoli és en el n. 346, amb el mot “CÒDOLS”. En total sumen aproximadament uns 140 articles. El 1912 en varen aparèixer 36. Durant aquest any tots els números del setmanari, excepte el número especial dedicat a la Setmana Santa i l'interval de dos mesos en què es va publicar el dietari, porten un article d'en Revenjoli que dona llenya de bon de veres. No cal dir que aquests articles varen donar una forta empenta al setmanari, que el convertiren així en una publicació coneguda per tothom. El llenguatge usat per Alcover era d'una gran expressivitat, agressiu i sarcàstic, i demostrava un gran domini de la llengua. Escrivia amb el que ell anomenava “català de Mallorca (dialecte mallorquí)”. Aquí tenim unes línies d'un dels seus articles, per tal que el lector es pugui fer un idea de l'estil dels seus textos:

«Es demunt “El Ideal” de dissapte que los fa un subjecte que demostra massa clar que no es altra cosa qu'na bístia! Ab lo que diu contra's vot de castedat que fan es Ministres de Deu. Tal volta dirá qualcú: - ¿I ses bísties escriuen?- Ja hu crec que sí que n'hi ha qu'escriuen! I ¿que seria de sa major part des paperots anticlericals sí no hi escrigués un estol gros de bísties?- I lo que's diu s'autor de s'articlot “Ley de Vida”, que “El Ideal” posa dissapte, ¡vaja si hu es una bístiota! [...] Si es cavalls i es muls, que no tenen coneixement, parlaven, no arribarien a dir tals barbaritats, tals brutors.»¹⁸

Els mots que encapçalen els articles se solen explicar en el paràgraf que els segueix, i així Alcover s'assegura que no hi pugui haver lloc a cap mena de confusió referent a l'accepció de la paraula. Per exemple:

18 *La Aurora*. Número 279, de dia 13 de gener de 1912, pàg. 1.

«Verdancades: N'haurem d'arrambar unes quantes an es grans pastanagues d'anticlericals [...] Vaja ido si'ls-e devertim una estona ablanintlos ses costelles a forsa de verdanc.»¹⁹

Citam aquí els mots que encapçalen els articles d'en Revenjoli durant el 1912: “Cassa, Plim-plam, Bolays,²⁰ Estira-peu, Solapa, Tabac, Rosari de St. Crespi, Verdancades, Ciboll, Vergades, Fregada, Grapades, Sonada, Pimpanes, Pellissa, Ablanida, Etzufada, Fibrades, Perpitja, Tabacada, Crostes de panada, Codonys, Tonyina, Morrades, Canyissada, Esmorcada, Seu, Anguilades de bou, Blat de moro, Serró, Mormades, Morrades, Remolcada, Perxades, Cibollada, Arronsada, Tabuixada”.

L'estructura dels articles és la següent: sota la frase “Parla en Revenjoli. Escoltau i oireu”, hi consta el mot de “brega”, en lletres més grans. Tot seguit, unes quantes línies on s'explica el significat de la paraula i després, enumerats en xifres romanes, els diferents articles, amb el seu títol corresponent. La temàtica és ben diversa i segons la seva importància l'article té més o menys extensió.

Aquí tenim una mostra dels temes tractats en la secció d'en Revenjoli durant l'any 1912. Hem seleccionat aquells articles més significatius i que expressen d'una manera més clara la ideologia d'Alcover i, en conseqüència, la ideologia de *La Aurora*, així com tots els temes als quals dona una importància especial (són aquells temes que es van tractant al llarg de diferents articles apareguts en números diferents del setmanari):

- Pel que fa a temes polítics, es mostra com un fervent enemic de republicans, republicans radicals (Alexandre Lerroux), socialistes (com Pau Iglesias²¹), anarquistes, comunistes i sobretot de tots aquells que tinguin idees anticlericals, com ara els maçons. La crítica a aquestes ideologies i a les persones que les representen és una constant en els escrits d'en Revenjoli. Ara bé, també deixava veure les seves preferències en matèria ideològica, ja que es presenta com a admirador del polític conservador català Antoni Maura o de Francesc Cambó, fet no gens estrany si tenim en compte la seva mentalitat ultraconservadora, esmentada anteriorment. Es mostra, així mateix, pròxim a les idees nacionalistes catalanes.

19 *La Aurora*. Número 285, de 24 de febrer de 1912, pàg. 1.

20 Segurament sigui un error d'impremta i realment vulgui dir *Boleys*, que segons el *Diccionari català-valencià-balear* significa “un cop donat a una cosa al vol, abans que caigui a terra”, o “cop violent amb la mà”.

21 Polític espanyol de tendència marxista, fundador del PSOE i de la UGT.

- Uns esdeveniments que ocupen articles durant diferents setmanes són els Fets de Cullera.²² S'explica que ha aparegut una sentència del Tribunal Suprem de Guerra i Marina que ha dictat set penes de mort. Una d'elles és per al Xato Cuqueta, un dels detinguts el dia dels aldarulls. Aquest és el primer de tot un seguit d'articles que fan referència a aquests esdeveniments. En Revenjoli ataca la premsa republicana i li recrimina que no condemni els assassinats que es varen cometre a Cullera i que no es manifestassin en el moment de la revolta. S'entra d'aquesta manera en un terreny delicat on es qüestiona la legitimitat de l'aplicació de la pena de mort. No és necessari explicar quina era la postura d'Alcover envers aquesta qüestió.

- Els setmanaris *Puput* i *El Ideal* són uns dels més atacats per *La Aurora*. En una ocasió se'ls recrimina que enviïn a la redacció anònims amb dibuixos i expressions que resulten ofensives per a tota persona decent:

«¡O paperots caps-verjos i terrolers! Aqueis enginy que voltros o alguns amics vostros heu pres d'eviarvos dins un sobre qualque numero vostro, ple de dibuixos pornogràfics i d'espressions ses més ofensives, brutes i oscenes contra En Revenjoli, i fins i tot afincathi papers escrits de lapis insultant porcament el Papa i En Revenjoli, - aqueix enginy, senyorets, es propi de covarts, d'imponents, de vils, de raboes, de mostels.»²³

Podem veure aquí quin és l'estil d'en Revenjoli a l'hora de combatre els atacs que reben tant ell com el papa i la classe eclesiàstica en general.

22 El 18 de setembre de 1911, a Cullera (País Valencià), l'anarcosindicalista Unió Agrícola Obrera de Cullera declara la vaga pacífica a la ciutat en solidaritat amb els treballadors biscaïns i contra la impopular guerra al Marroc. Però, el mateix matí, les autoritats varen declarar l'estat de guerra a tota la província i el capità general Echagüe ordenà que la Guàrdia Civil de les localitats més properes a la capital s'hi concentrassin. Per impedir que la Guàrdia Civil pogués sortir de Cullera, un grup d'uns 200 vaguistes es manifestaren a l'estació i intentaren aixecar les vies del ferrocarril, encara que varen ser fàcilment repel·lits i amb el resultat de diversos ferits. En previsió de nous desordres, el jutge municipal local envià un telegrama al jutge de primera instància de Sueca, Jacobo López de Rueda, per explicar-li els fets. López de Rueda arribà amb fanfarroneria a Cullera, acompanyat pel seu actuari, Primitiu Beltran, i per l'alguatir Antoni Dolç, a més de l'habilitat Ferran Tomàs Pastor i un fill d'aquest. El jutge de Sueca entrà amb carruatge a la ciutat arrossegant darrere seu dos veïns que havia detingut pel camí, entre ells Joan Jover Corral (*Xato de Cuqueta*), cosa que produí una tumultuosa protesta de la multitud, que aconseguí alliberar els presos i apunyalà l'actuari, a més de quedar malferit per arma de foc un dels manifestants. Després d'aquests incidents, el jutge i el seu escolta es varen refugiar a l'Ajuntament. Jacobo López i els seus acompanyants, però, sortiren al balcó i dispararen alguns trets. La multitud excitada assaltà l'edifici i matà el jutge i l'habilitat, mentre, a la sortida del poble, l'alguatir fou assassinat quan intentava fugir pel Xúquer. L'endemà, Cullera fou ocupada per l'exèrcit i s'engegà la repressió, mentre que el Govern suspenia les garanties constitucionals a tot l'Estat.

23 *La Aurora*. Número 278, de 6 de gener de 1912, pàg. 2.

- Alexandre Lerroux²⁴ és també un personatge que rep moltes clatellades de la mà d'en Revenjoli. Li recrimina que s'hagi gastat 240.000 pessetes en una casa a Madrid i demana als republicans si no troben que aquests diners s'haurien d'haver repartit als pobres. El tema econòmic també és molt recurrent. Els retrets d'Alcover als republicans i viceversa pel que fa a matèria econòmica i a la manera de gestionar el capital són una constant que es va repetint durant tot el 1912.
- En un gran nombre d'articles, en Revenjoli parla d'altres republicans d'arreu del món i els compara amb els espanyols. Segons ell, si els republicans d'Espanya fossin persones concretes, la república podria ser una forma de govern vàlida i fins i tot bona, com passa a Suïssa o als EUA. El model de república d'aquests dos països el considera acceptable, ja que la religió no queda al marge del govern; però en canvi fa una crítica ferotge del que passa a Portugal o a la Xina. Destacable és la seva manera de parlar dels EUA, per als quals tot són alabances.
- El tema de l'educació dona també per a molta polèmica. Escoles religioses i escoles laiques són els dos punts que centren el debat. La crítica cap al model d'educació que volen implantar els republicans espanyols i contra les escoles de l'Estat francès, on no s'ensenya religió, és molt dura. A més, també es combaten amb tota classe d'arguments diverses acusacions dels republicans cap a les escoles de l'Església. Enllaçat amb aquest tema també trobam l'atac ferotge al model pedagògic de Ferrer i Guàrdia (l'Escola Moderna), un dels capparets, segons Alcover, dels fets de la Setmana Tràgica de Barcelona l'any 1909.
- I ja que hem esmentat la crítica al model educatiu de Ferrer i Guàrdia, hem de citar també els atacs contra la seva persona, que són habituals, ja que Alcover demostrava una gran aversió cap a aquest personatge. Francesc Ferrer i Guàrdia va ser condemnat a mort pels fets de la Setmana Tràgica de Barcelona l'any 1909. L'any 1912, per tant, es compleixen tres anys del seu assassinat i els republicans volen dur a terme alguns actes commemoratius per tal de recordar-lo i reivindicar la seva innocència. Alcover rebutja de manera rotunda aquesta innocència i l'acusa de ser el principal responsable dels desastres que va patir la ciutat de Barcelona. És evident que aquests esdeveniments varen ser un cop molt dur per a tota la classe eclesiàstica i Alcover, després de tres anys, encara els té presents.
- Un tema delicat que apareix en diverses ocasions és el tema de la Inquisició. Evidentment Alcover n'era un aferrissat defensor i es dedica a rebatre totes les crítiques que rep per part de republicans i socialistes. Hem de dir que en matèria eclesiàstica en Revenjoli tenia molta més formació que els seus atacants i per aquest motiu sempre tenia arguments contundents per fer front als contraris. També hem de fer esment a la vindicació de certs papes, especialment Innocenci X, i de diversos personatges vinculats a la classe eclesiàstica i a la història sagrada. En definitiva, defensava amb cos i ànima l'ortodòxia doctrinal, l'Església, els eclesiàstics i tot allò que tengués a veure amb els costums tradicionals que representaven la moral catòlica.
- Un tema que fugiu una mica d'estudi i que no té res a veure amb la tònica que hem pogut veure fins ara, però que consideram significatiu per poder acabar de completar el tarannà del nostre canonge, és el tema de les curses de braus ("toros", com els anomena Alcover). Tenim alguns articles on parla d'aquesta classe de divertiments i se'n fa una descripció ben acurada. Una vegada el lector ha pogut informar-se amb pèls i senyals de les desgràcies que varen ocasionar tots aquests esdeveniments, Alcover treu la seva cara més satírica i irònica, i deixa clara la seva postura:

«¿No es ver que tot això diu molt a favor de sa cultura i de sa civilització d'ets espanyols? ¿No es ver que això mos posa part demunt tots es pobles civilitzats? Es ben segur que a cap nació de seuvatges i de barbatxos diumenge passat no hi degué haver ab divertiments tantes de desgracies de persones com hi va haver dins Espanya ab sos ditxosos "toros". ¿Quina gran cosa que seria si s'esbucaven cop en sec i ab un meteix dia totes ses "plasses de toros" que hi ha dins Espanya!»²⁵
- També és destacable la seva defensa de la moral catòlica i el seu conservadorisme en matèria de costums. Lluita contra tot allò que ataqués els valors que ell considera correctes. Un episodi interessant és aquell on rebutja una carta apareguda al setmanari *La Escoba*, on se l'acusa, a ell en particular i a tots els capellans en general, de fer vida de "porcs" i de ser clients habituals de bordells i de cases de la bona vida. No és difícil d'imaginar quina va ser la reacció d'Alcover davant aquesta classe d'acusacions. Les seves rèpliques varen ser tan dures que al cap d'unes setmanes *La Escoba* va publicar una altra carta on es desdedia de tot el que havia publicat i assegurava que en cap moment s'havia volgut referir al mossèn de Manacor. Un bon exemple per entendre la seva intenció de preservar de males influències la societat el trobam en aquestes línies:

²⁴ Polític espanyol que des de ben jove va militar en el republicanisme radical. L'any 1908 va formar el Partido Republicano Radical. Pel que fa al periodisme, va practicar un estil demagògic i agressiu. Entre les publicacions que va dirigir hi ha *El Radical*.

²⁵ *La Aurora*. Número 312, de 31 d'agost de 1912, pàg. 1.

«"S'Animalot pudent" segueix sa seua feyna de porquetjar dins es bassiots de sa pornografia [...] Dissapta passat conta una rondaya que's veu qu'ell s'ha inventada i llavó diu una cosa de ses fadrines de lo més porc que's puga estampar demunt un periòdic. ¡Pares i mares que teniu fiys i fiés tendres! No les deixeu lletgir "s'Animalot pudent" !Perque no passa cap dissapte que no posi coses que son un parany contra s'innocència des jovent.»²⁶

Conclusions

Hem pogut veure com *La Aurora* ens proporciona una gran quantitat d'informació sobre la ideologia religiosa i política d'Antoni M. Alcover i sobre el seu parer sobre temes molt variats i dispars. Pel que fa a la religió, ha quedat clar el seu integrisme i la seva defensa aferrissada de tot el que té a veure amb els costums del catolicisme. No tolera la blasfèmia, la vida en parella al marge de la llei de Déu ni l'escola laica on es mesclen nins i nines. En política destaca el seu pensament ultraconservador i la seva fòbia envers tots els pensaments esquerranosos, antimonàrquics i anticlericals. Tanmateix, defensa de manera enèrgica el patrimoni cultural de Mallorca i es mostra totalment en contra dels toros, divertiment que considera un patiment inútil tant per als animals com per a les persones.

Amb aquesta introducció a l'anàlisi de *La Aurora* i de la ideologia d'Alcover per mitjà de les seves pàgines, hem iniciat un camí que esperam poder continuar amb propers estudis que completin el present i ajudin a deixar clara la importància d'aquesta publicació manacorina i de la tasca que hi va dur a terme el seu principal col·laborador. La figura d'Antoni M. Alcover ha estat, i és encara, objecte d'estudi d'investigadors i erudits que han tractat aspectes ben diversos de la seva vida i de la seva obra. El caire que aquí estudiem, però, el de col·laborador de premsa i el de polemista, és menys estudiat i, en conseqüència, menys conegut, fet que no implica, de cap de les maneres, que sigui menys important, ja que la tasca que Alcover va dur a terme com a col·laborador en diferents publicacions mallorquines va ser molt gran.

Consideram que és necessari que es coneguïn la multiplicitat de facetes que va cultivar la immensa personalitat d'Alcover. I el fet que algunes d'elles, com la que aquí ens ocupa, mostrin un personatge radical i contrari a les idees progressistes, no ha de significar que es deixi de dignificar la seva figura, sinó tot el contrari. Avui dia és possible que una personalitat intransigent com la seva pogués ser qüestionada, però aquesta personalitat i la seva ideologia política i religiosa s'han d'entendre dins el context de l'època i vinculades a les circumstàncies que va viure el manacorí. En aquells moments la importància de l'Església dins la so-

cietat era molt gran, tant que l'eclesiàstica era la institució que regia, en certa manera, la vida d'un gran nombre de persones. Davant d'aquestes circumstàncies, l'actitud d'Alcover de ben segur que no desentonava dins la societat mallorquina del moment.

Tanmateix, aquest integrisme i aquest pensament conservador i tradicionalista quedava compensat per la seva aferrissada defensa de la nostra terra, la nostra llengua, la nostra història i la nostra cultura, per les quals va lluitar fins que va exhaurir les forces.

BIBLIOGRAFIA

- [GEC] *Gran Enciclopèdia Catalana*, Barcelona. Enciclopèdia Catalana.
- [GEM] *Gran Enciclopèdia de Mallorca*, Palma. Promomallorca Edicions.
- Gimeno Betí, Lluís. *Mossèn Alcover i les comarques centrals del territori lingüístic (Correspondència epistolar amb mossèn Joaquim Garcia Girona)*. Publicacions de l'Abadia de Montserrat. Barcelona, 2004.
- Janer Manila, Gabriel. *Com una rondalla. Els treballs i la vida de mossèn Alcover*. Fundació Pública Antoni M. Alcover. Manacor, 2005.
- Miralles Montserrat, Joan. "Aproximació al mossèn Antoni M. Alcover polemista. *La Aurora*." Pàg. 61 a *Actes del Congrés Internacional Antoni M. Alcover*. Biblioteca Abat Oliba. Publicacions de l'Abadia de Montserrat. Barcelona 2003.
- Moll, Francesc de Borja. *Un home de combat (mossèn Alcover)*. Editorial Moll. Palma, 1962.
- Perea Sabater, Maria Pilar. "Cap a una bibliografia d'Antoni M. Alcover", pàg. 42, a *RANDA*, 47. Barcelona, 2001.
- Sansó, Sebastià, i Tugores, Antoni. *Manacor. cent vint anys de premsa escrita*. Estudi inèdit. Octubre 2009.

²⁶ *La Aurora*. Número 310, de 17 d'agost de 1912, pàg. 2.